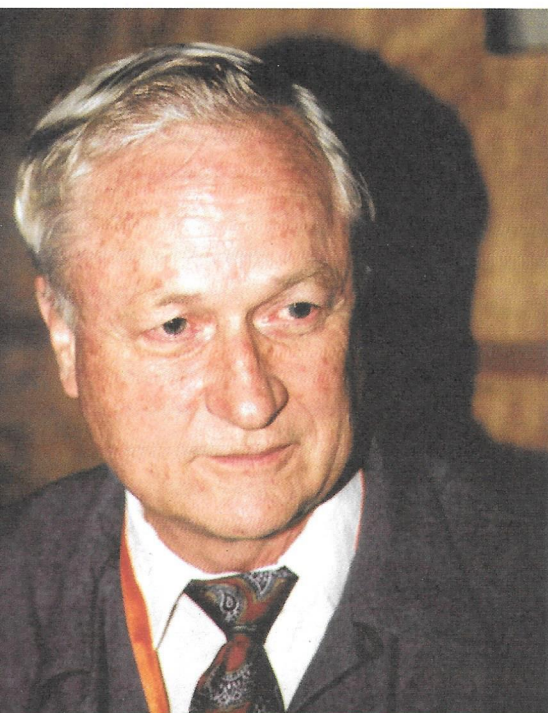


Richard T. T. Forman, professor d'Ecologia del Paisatge de la Universitat Harvard



“Saber percebre el mosaic que nosaltres hem creat en el territori és la base per planificar d’una manera científica”

El professor Forman és llicenciat en Ciències per la Universitat de Harverford, doctorat per la Universitat de Pennsilvània i doctor ‘honoris causa’ per diverses universitats nord-americanes. Ha publicat nombroses obres, entre les quals destaquen *Landscape Ecology* (1986), *Land Mosaics* (1995), *Landscape Ecology Principles in Landscape Architecture and Land-use Planning* (1996) i *Road Ecology* (2002). Els seus estudis s’han centrat en el paisatge i l’ecologia regional, la planificació del sòl i la seva

conservació i l’impacte de les carreteres. Tots aquests àmbits d’estudi estan presidits per una preocupació constant: com fer compatible l’activitat humana amb el medi natural.

- Què és el mosaic del territori?

És una visió del territori que ens ajuda a gestionar els diferents usos del sòl. Es tracta d’observar-lo com si fos un mosaic, de manera que hi vegem diferents parcel·les, de dimensions, forma i ús diversos, que conviuen amb corredors biològics i amb les infraestructures que l’home hi ha anat fent al llarg del temps. El mosaic en el territori no té res d’espontani: nosaltres l’hem creat i, precisament per això, nosaltres el podem canviar. Percebre’l clarament és la base per planificar d’una manera científica.

- D’exemples, n’hi pot haver molts, però digui-me’n un que ens toqui de prop.

M’han cridat l’atenció, almenys en un parell de pobles i ciutats de la regió de Barcelona, una mena de parcs de forma allargassada, just on s’acaba la ciutat i comença la natura. Aquesta és una bona fórmula, perquè, com tota zona verda, aporta qualitat de vida als veïns, però, sobretot –i aquí entra l’enfocament del mosaic del territori–, ens marca un patró que després, quan la ciutat creixi més enllà d’aquell parc, es pot repetir, i així es garanteix una expansió amb uns elements d’equilibri.

- Vostè ha dit que els mosaics del territori són un desafiament per a les gran àrees urbanes. Per què?

El mosaic en el territori, aplicat a una regió urbana complexa, ens permet veure clarament tots els elements en joc i la situació dels uns respecte als altres. La seva aplicació ens permet copsar els problemes d’una expansió urbana excessiva i aplicar fórmules de correcció, així com decidir sobre moltes altres qüestions, com l’equilibri amb les zones naturals o l’emplaçament de les indústries. Moltes vegades s’han pres decisions sobre aquests elements sense una visió de conjunt. Això ha passat perquè, tradicionalment, els models de creixement urbà no han tingut en compte la biodiversitat, o, directament, l’han ignorat. Precisament, la força de l’enfocament del mosaic en el territori radica en el fet que pot aconseguir que els sistemes naturals i les persones puguin viure junts.

- Una disciplina emergent en les últimes dècades és l’ecologia del paisatge, que combina els coneixements de la biologia, la geografia, la sociologia i d’altres. Quins avantatges pràctics comporta una disciplina de tanta complexitat?

‘Tradicionalment, els models de creixement urbà no han tingut en compte la biodiversitat, o, directament, l’han ignorat’

És cert que aquesta disciplina és complexa, però això la fa especial i molt important. L'avantatge és que totes les persones de les diferents disciplines que la integren poden seure a la mateixa taula i parlar el mateix idioma: un idioma propi que s'ha gestat a partir de la convergència de l'heterogeneïtat. Ara, el geògraf, l'economista i el paisatgista poden dialogar fàcilment. Això, d'entrada, ja és interessant, perquè s'han trencat unes barreres entre codis diferents que abans eren molt fortes. A partir d'aquí és quan podem avançar.

- Vostè, juntament amb altres autors, ha escrit un llibre anomenat *Road Ecology: Science and Solutions*. Aquí, en el nostre país, hi ha una opinió força generalitzada en el sentit que les carreteres solen tenir efectes més aviat negatius sobre els llocs per on passen.

M'agrada utilitzar la metàfora que el sistema de carreteres i el medi natural es troben en una mena d'"abraçada incòmoda". El medi natural té les seves dinàmiques, com els corrents d'aigua o el pas dels animals, i, sobre aquesta realitat, hi superposem l'artificialitat del sistema de carreteres i els vehicles. Són dues xarxes: l'una sobre l'altra. Doncs bé, aquestes dues xarxes estan en la situació que volia expressar la metàfora, però això no ens impedeix dissenyar un futur en el qual els sistemes naturals i la biodiversitat es fonguin d'una manera fins i tot agradable amb un sistema de mobilitat eficient. No és fàcil, però crec que es pot aconseguir.

- A la nostra regió metropolitana, l'ocupació del sòl amb urbanització i infraestructures és vista com un fet negatiu per molts analistes. L'ocupació del sòl és dolenta per ella mateixa?

No, és clar que no ho és. La qüestió s'ha de plantejar no en general, sinó en cada cas concret. Hi ha llocs que són bons per a l'ocupació del sòl; el que cal fer és identificar-los. L'ocupació del sòl és dolenta quan el lloc on es vol fer ha estat mal triat. De manera que la tasca d'identificar llocs per al futur creixement és una forma molt important d'incrementar la protecció dels sistemes naturals a llarg termini. L'anàlisi dels impactes dels sistemes urbans del present ja ens orienta de cara a seguir urbanitzant de manera que puguem conservar les aigües netes o, simplement, evitar les inundacions, que periòdicament fan estralls a les zones densament poblades.

- Quan parlem de connectivitat entre indrets i sistemes naturals, ¿parlem només de corredors verds o hi ha alguna cosa més?

La connectivitat és un terme que té un sen-

'La tasca d'identificar llocs per al futur creixement és una manera molt important d'incrementar la protecció dels sistemes naturals a llarg termini'



tit més ampli, que implica la capacitat de poder-nos moure fàcilment entre diferents punts, i això serveix per als animals i també per a nosaltres. Algunes vegades, el millor mitjà per proporcionar aquesta connectivitat és un corredor verd, sobretot a llarg termini. Hi ha casos en què algunes espècies en tenen prou amb punts aïllats que els permetin saltar d'un lloc a l'altre, igual que quan travessem un riu per sobre de les pedres. Però, amb això, no sempre n'hi ha prou per a tothom.

- Hi ha una diferència entre la manera com es veuen aquestes qüestions de l'ocupació equilibrada del sòl des de la cultura anglosaxona i des de la llatina?

Jo, personalment, m'estimo més distingir entre Nord-amèrica i Europa. Un dels problemes més grans i més importants que tenim als Estats Units és l'expansió urbana extensa, amb cases dins de propietats enormes i molt disperses en el territori. I també el que en diem *highway sprawl*, és a dir, fileres interminables de gasolineres i centres comercials que creixen al llarg de les carreteres. És una situació horrible, perquè ens condiciona a tots els nord-americans, que haurem de dependre de l'automòbil durant generacions. Europa, en contrast, té la cultura de la vila, del poble, de les ciutats mitjanes, i l'activitat i l'habitatge se solen concentrar més. A mi m'agradaria que els Estats Units poguessin seguir aquest model, però, sorprenentment, sembla que és a l'inrevés, que, cada cop més, Europa segueix el model nord-americà.

- Nosaltres, occidentals, sempre ens sentim el melic del món i parlem de coses com l'ecologia del paisatge, però, de fet, les ciutats més agressives se situen a Àsia o Amèrica del Sud, on no sé si tenen en compte aquestes consideracions.

Jo crec que les grans ciutats, com Mèxic, Sao Paulo o Xangai, representen un dels grans reptes de la història de la humanitat. Molts dels espais verds que hi ha en aquestes ciutats estan orientats a les persones i a la recreació, no pas a la biodiversitat. I els espais agrícoles propers a aquestes ciutats són literalment devorats per un creixement que no s'atura. És molt difícil aplicar solucions. En canvi, a les ciutats de la mida de Barcelona o Boston –les que jo poso com a límit, amb 5 milions d'habitants a la regió metropolitana–, en aquestes, per la seva escala, hi podem tenir una incidència positiva a través de l'ecologia del paisatge. ■

Albert Punsola